

הלכות תפילות ראש חודש

מפתח ההלכות

תכא. קריאת 'ובראשי חדשיכם' קודם פסוקי דזמרה.

תכב. סדר התפילה והלל בראש חודש.

תכג. סדר קריאת התורה בראש חודש.

תכה. דיני ראש חודש שחל להיות בשבת.

תכו. ברכת הלבנה וזמנה.

תכח. סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות.

הלכות תפילות ראש חודש

תכא. קריאת 'ובראשי חדשיכם' קודם פסוקי דזימרה
(ובו סעיף אחד)

א. נוהגין באשכנז שאומרים פרשת "ובראשי חדשיכם" שחרית אחרי פרשת התמיד. ובספרד אין נוהגין לאומרה, לפי שעתידין לקרות אותה בספר תורה.

תכא.הלכות תפילות ראש חודש מקורות

תנ"ך

ובראשי חדשיכם תקריבו עלה לה' פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים...זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה.
ושעיר עזים אחד לחטאת לה' על עלת התמיד יעשה ונסכו. (במדבר כח. יא. יד. טו.)

פרשנות על התנ"ך

בראש חודש מקריבים במקדש קרבן שעיר עיזים המכפר על: מי שנטמא ולא ידע או לא היה מודע לכך ובשגגה אכל קדשים או נכנס למקדש בטומאה. וכן אדם טהור שאכל בשגגה בשר קודש שנטמא. (מסכת שבועות ב. א (משנה) ב.ב.)

תלמוד בבלי

בסימן מח. פורטו המקורות: תענית כז. ב. מגילה לא. ב. סוטה ה. ב. מג. ב. מנחות קי. א.

רמב"ם

ספר קרבנות הלכות שגגה יא.ט.

הלכות תפילות ראש חודש

תנב. סדר התפילה והלל בראש חודש

(ובו ז' סעיפים)

א. ערבית, שחרית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ברכות. ואומר "יעלה ויבוא" ב"רצה".
ואם לא אמרו בערבית אין מחזירין אותו - (d-e c sirq c"vx oniq
lirl oir - xfeg epi`y xkfp y mewnd fi`ae)
מקדשין את החודש בלילה. אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה-מחזירין אותו. ואם
נזכר קודם שהתחיל "מודים" - אומר במקום שנזכר. ואם לא נזכר עד שהתחיל
"מודים" - אם נזכר קודם שהשלים תפילתו חוזר ל"רצה". ואם לא נזכר עד
שהשלים תפילתו - חוזר לראש. ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפילתו ונזכר
אחר שהשלים תפילתו קודם שיעקור רגליו- חוזר ל-"רצה".

:dbd

xikfdln gky y xeaiv gilye .xefgl j ixv epi` - e`l e` xikfd m` wtq `ed m`e
."kw oniq lirl oir ,zixgy

ב. וקורים הלל בדילוג, בין יחיד בין ציבור. ויש אומרים שהציבור מברכין עליו
בתחילה "לקרוא את ההלל" (xefgl j ixv epi` "xenbl" j xa m`e) ולבסוף "יהללוך".
והיחיד אינו מברך עליו. ויש אומרים שאף הציבור אין מברך עליו לא בתחילה ולא
בסוף. וזה דעת הרמב"ם. וכן נוהגין בכל מלכות ארץ ישראל וסביבותיה.

:dbd

zexwl mc` xdfi mewnd lkne .el` zepicna oibdep oke .eil r j xan cigi mbc mixne` yie
exn`iy miipy l xne` ,`xew cigiykc mixne` yie .xeaivd mr eil r j xal ick xeaiva
."`p` - a `l e "eced" a ok ebdpe .miaxk ied f`c miwxt iy`x enr

ג. בענין הפסוקים שכופלין בו וכן בפסוקים ששליח ציבור אומר והקהל עונה
אחריו- כל מקום לפי מנהגו.

ד. לענין הפסקה - אפילו באמצע שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד,
ומשיב שלום לכל אדם. אבל בענין אחר לא יפסיק.

:dbd

oiprl - eze` oixnebyk la`-lidd z` oixneb oi`y minia- gqte yceg y`xa `wece
.` sirq g"tz oniq onwl oiire .rny z`ixwa enk epic dwqtd

ה. אם הפסיק בו ושהה - אפילו שהה כדי לגמור כולו- אינו צריך לחזור לראש.

ו. הקורא הלל למפרע, לא יצא. (ea drhy mewnd xefgi - drh)

ז. מצות קריאת הלל מעומד.

באורים

א. רצה - ברכה יו. בעמידה - עבודה. ב. במדינות אלו - נכתב במזרח אירופה. הוי - מהוה.

ד. שאלת שלום - עיין הלכות קריאת שמע, סימן סו.

ו. למפרע - קריאת הפסוקים לא לפי הסדר בו הם כתובים בתהילים. (משנה ברורה')

לא יצא - ידי חובה.

תכב.הלכות תפילות ראש חודש

הרחבה והעמקה

הלל-בספר התהילים נכללים שני סוגי הלל:

הגדול - פרקים קלה, קלו. הנכללים בפסוקי דזימרה של שבת וחג. ולמה נקרא שמו הלל הגדול? ... מפני שהקדוש ברוך הוא יושב ברומו של עולם, ומחלק מזונות לכל בריה... עשרים ועשה "הודו" (הסיומת "כי לעולם חסדו" מופיעה בפרק קלו עשרים ושש פעמים) כנגד מי? - כנגד עשרים ועשה דורות שברא הקדוש ברוך הוא עולמו, ולא נתן להם תורה, וזן אותם בחסדו" ככתוב: "נותן לחם לכל בשר" (קלו.קה.) "והיינו דבר גדול". (רש"י) (מסכת פסחים קיח. א.)

המצרי - פרקים קיג- קיח. ונקרא מצרי כי נאמר בו: "בצאת ישראל ממצרים". "יש בו חמשה דברים הללו: יציאת מצרים, וקריעת ים סוף, ומתן תורה, ותחית המתים, וחבלו של משיח. יציאת מצרים -"בצאת ישראל ממצרים" (תהילים קיד.א.), וקריעת ים סוף - "הים ראה וינס" (תהילים קיד.ג.), מתן תורה -"ההרים רקדו כאילים" (תהילים קיד.ד.) תחיית המתים - "אתהלך לפני ה'" (תהילים קמז.ב.), חבלו של משיח - "לא לנו ה' לא לנו" (תהילים קמז.א.).

(מסכת פסחים קיח. א.)

הימים שגומרים בהם את ההלל: קוראים את כל ששת הפרקים ומברכים בשם ומלכות בתחילה ובסוף.

הברכות: בתחילה -"אשר קדשנו במצותיו וצונו": ספרדים -"לגמור את ההלל", אשכנזים - "לקרוא את ההלל". בסיום - לפי כל הנוסחים: "יהללך... ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות".

בארץ ישראל: ליל התקדש חג הפסח וביום הראשון של החג, בשבועות, בשבעת ימי סוכות ובשמיני עצרת ובשמונת ימי חנוכה. ויש הנוהגים לומר הלל ביום העצמאות וביום ירושלים. ויש הנוהגים לברך ויש שאינם נוהגים לברך. בגולה: שני ימים ראשונים של פסח ושני הלילות הראשונים, שני ימים של שבועות, תשעת ימי סוכות ושמיני עצרת ושמונת ימי חנוכה.

תכב.הלכות תפילות ראש חודש

מקורות

תלמוד - בבלי וירושלמי

א. ברכות: כט.ב. תוספות בקטע "טעה ולא הזכיר" ל.ב. רש"י בקטעים "בציבור שנו" בחודש מלא" תוספות בקטעים "לפי שאין מקדשין" "מסתברא" ירושלמי ז.ד. תענית ירושלמי א.א. שבת כד.א.

ב. ברכות: בבלי יד.א. רש"י ותוספות בקטע "ימים שהיחיד" תענית כח.ב. תוספות בקטע "אמר" סוכה ירושלמי ד.ה. ערכין יא. תוספות בקטע "ח ימים"

ג. ברכות ירושלמי ח.ח. סוכה: בבלי לח.ב. רש"י בקטעים: "ממנהגא דהלילא" "הוא אומר הללויה" "הוא אומר הללו עבדי" "הוא אומר הודו" "מכאן" "הוא אומר אנא והם אומרים אחריו" "הוא אומר אנה ה' הצליחה" "הוא אומר ברוך הבא" תוספות בקטעים: "הלכתא גיברתא" "הוא אומר הללויה" "מכאן שאם" "מכאן שמצוה" "הוא אומר אנא ה'" ירושלמי: ג.י.

ד. סופרים כ.ט.

ה. ראש השנה לד.ב.

רמב"ם - הלכות תפילה

ב. - ו. ג. ז. טו.

הלכות תפילות ראש חודש

תכג. סדר קריאת התורה בראש חודש (ובו ד' סעיפים)

א. אומר 'קדיש תתקבל' כו'. ומוציאין ספר תורה וקורים בו ארבעה. אין פוחתין מהם ואין מוסיפים עליהם. ואין מפטירין בנביא.

ב. וקורא הכהן שלושה פסוקים שהם: "וידבר", "צו", "ואמרת". ולוי חוזר וקורא "ואמרת". וקורא: "את הכבש אחד" "ועשירית האיפה". וישראל קורא "עולת תמיד" עד "ובראשי חדשיכם". ורביעי קורא: "ובראשי חדשיכם" עד הסוף. (במדבר כח. א-טו).

ג. אומר קדיש ו- "אשרי" "ובא לציון". ואין אומרים "יענך ה' ביום צרה" (פרק כ בתהילים). ומחזיר ספר תורה למקומו ועומדים להתפלל תפילת מוסף. ומחזיר שליח ציבור התפילה ואומר "כתר", וכשמגיע ל-"מלוא כל הארץ כבודו" - אומר "לעומתם משבחים" כמו בקדושת שחרית. ואחר שסיים חזרת התפילה אומר קדיש. ואומר מזמור "ברכי נפשי את ה'" (תהילים ק"ד).

ד. נוהגים לחלוץ תפילין כשרוצים להתפלל מוסף.

באורים

א. קדיש תתקבל-הכללת הפסקה: ספרדים - "תתקבל צלותא ובעותנא", אשכנזים - "תתקבל צלותהון ובעותהון".

ג. "ברכי נפשי" - אומרים מזמור קד בתהילים, שתחילתו "ברכי נפשי", כי בו נכללות המילים "עשה ירח למועדים". (פסוק יט.). (מור. משנה ברורה. כף החיים) ראה הסבר להלן.

תכג.הלכות תפילות ראש חודש מקורות

תנ"ך

ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו
לאתת ולמועדים ולימים ושנים. (בראשית א. יד.)⁽¹⁾

ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת.
עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו. (תהלים קד. א. יט.)⁽²⁾

פרשנות על התנ"ך

1. פשט: גרמי השמים נבראו ביום ראשון ותחילת תיפקודם ביום רביעי. (לפי רש"י על
הפסוק) יעדם: "להאיר לעולם". (רשב"ם על הפסוק)

דרש:

"מהילוך הלבנה שמתחדש לכ"ט ימים וחצי נועדים מועדי השנה". (רש"י על הפסוק)
"סימנים לזמני המועדים... ולקדש ראשי חדשים וראשי השנה. עיבורי חדשים
ועיבורי השנים". (יונתן בן עוזיאל על הפסוק)

"בתפילה (של ראש חודש מברך):...מקדש ישראל, מחדש חדשים". (ברכות ירושלמי ט.ב. בזיקה
לפסוק)

2. פשט: "בכל חודש וחודש הוא (הירח) מתחדש באורו ובזה נדע זמני השנה. והנה יש
לנו תועלת בזה, לבד תועלת האור שיש לנו בו, ותועלות אחרות." (רד"ק על הפסוק)
המזמור הוא שיר שבח ותהילה לגדולת הבורא בזיקה למעשי בראשית.
(לפי אבן עזרא על הפסוק)

דרש:

"השם עשה הירח בעבור קביעת מועדי השם" (אבן עזרא על הפסוק)
"מועדי ה' לפי עת חדושה" (=של הלבנה) (מצודת דוד' על הפסוק)

תלמוד - בבלי וירושלמי

א. מגילה:בבלי כא.א. (משנה) כג.א. תוספות בקטע "חד" ירושלמי ד.ב. ד.ג. (משניות)

ב. מגילה:בבלי כא.ב. כב.א. רש"י בקטע "למ"ד דולג" תוספות בקטעים "אין" "ואם איתא"
ל.ב. (משנה) ירושלמי ג.ז. (משנה) סופרים יז. ט.

ג.ברכות ל.ב.

רמב"ם- הלכות תפילה

א.יב.טז.

ב. יב.ג.

הלכות קריאת ספר תורה ותפילות ראש חודש

תכה. דיני ראש חודש שחל להיות בשבת

(ובו ג' סעיפים)

א. ראש חודש שחל להיות בשבת - ערבית, שחרית ומנחה - מתפלל שבע, ואומר "יעלה ויבוא" ב-'עבודה'. ואינו מזכיר של שבת ב-"יעלה ויבוא". ומוציאין שני ספרים. וקורין בראשון שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר: "וביום השבת" "ובראשי חדשיכם" עד סוף הפרשה. (במדבר כח. ט-טו.). ומפטירין "השמים כסאי". (ישעיה כל פרק טו)

(a sirq c"tx oniq lirl oir oir yceg y`x ly xikfn m`e)

חוץ מראש חודש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין "עניה סערה".

(הפטר פרשת ראה. ישעיה נד. יא-יז. נה. א-ה.).

:dbd

a` yceg y`x la` .el` zepicna oibdep oke .("ישעיה כל פרק טו.). "i` qk minyd":mixne` yie
miniiqne .gk-.c .a dinxi irqn zyxt zxhtd) ."erny" oixihtn - zaya zidl lgy
(.c.b :mifpky` .a.-` .c :micxtq - miweqta
rax`'-a yceg y`x rx` m`e .bdpn oi`y mewna xwir oke "i` qk minyd"- mixne` yie
.d"tz oniq onwl oiire.dyxt lya oixihtn ,'zeiyxt

ב. ראש חודש שחל להיות באחד בשבת- מפטירין בשבת שלפניו "ויאמר לו יהונתן

מחר חודש". (שמואל א. כ. יח. - מב.).

(שמאל א. כ. יח.) "yceg xgn" meyn "erny" `le "dxreq dipr" oigec oi`e

ואם ראש חודש שני ימים - שבת ויום ראשון - מפטירין "השמים כסאי". ונוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטר "ויאמר לו יהונתן" לזכר שמחר גם כן הוא ראש חודש.

:dbd

oke.yceg y`x zxhtd wx mixne` oi`e .`iapl `iapn wiqtdl oi`y oi`y mixne` yie
e` yceg y`xa dpezg did m` oke .ok oiye - `iap eze`a dxhtdd m` la` .oibdep
.dxhtdd oigec oi`y - zezay x`ya

ג. ראש חודש שחל להיות בשבת- כולל במוסף, בברכה רביעית, שבת וראש חודש.

וחותם: "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים".

באורים

כלל -כל מקום שונכת תפילה הכונה לתפילת עמידה.

א. מתפלל שבע - עמידה של שבת כוללת שבע ברכות. עבודה - ברכה יז בעמידה.

הנה: במדינות אלו- נכתב במזרח אירופה.

ארבע פרשיות- בארבע שבחות שלפני ובמשך חודש אדר ולקראת חג הפסח, הונהגו קריאות בתורה והפטרות ביקה לארועי העונה. סדר הפרשיות- 'שקלים' 'זכור' 'פרה' 'החודש'. פרום והרחבה- ראה בסימן תרפ"ה.

ג. בברכה רביעית- קדוש היום.

תכה. הלכות קריאת ספר תורה ותפילות ראש חודש מקורות

תנ"ך

כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי. ⁽¹⁾

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם ידוד כן יעמד זרעכם ושמכם. ⁽¹⁾

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה' ⁽¹⁾ (ישעיה סו.א. - כג.)

עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים ⁽²⁾ (ישעיהו נד. יא.)
שמעו דבר ה' בית יעקב וכל משפחות בית ישראל. ⁽³⁾ (ירמיה ב. ד.)

ויאמר לו יהונתן **מחר חדש** ונפקדת כי יפקד מושבך. ⁽⁴⁾ (שמואל א כ. יח.)

פרשנות על התנ"ך

1. פרק סו בישיבה נבחר להפטר ראש חודש שחל בשבת, כי ראש חודש נזכר בו. בני כל העמים יתמידו בבואם להשתחות לה' בירושלים מדי חודש בחדשו. (לפי רד"ק והתרגום הארמי על הפסוק)
ראה גם זכריה יד. טו. -כא. לגבי עליית בני עמים לירושלים בחג הסוכות.
על השמים ועל הארץ החדשים - "קראם חדשים כי הם עומדים בחידושם ולא יבלו, כמו שהיו ביום שנבראו כן הם היום". (רד"ק על הפסוק)
בסידור התפילה נאמר: "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".
רמז רעיוני: והרי גם הירח מתחדש כל חודש.

2. **עניה סערה** - (ישעיה פרקים נד. נה.) הפטרה שלישית של 'שבעה דנחמתא' - שנושאייהם נחמה - ההפטרות של שבעת השבתות מאחר תשעה באב ועד ראש השנה. ראה להלן סעיף תכח.

3. **שמעו** - (ירמיה פרק ב.) הפטרה שניה של 'שלוש של פורענות' - שנושאייהם פורענות - ההפטרות של שלוש השבתות שלפני תשעה באב. ראה להלן סעיף תכח.

4. פרק זה נבחר להפטר שבת שלמחרתו ראש חודש כדי להזכיר - **מחר חדש**. המילים כללות בדין שיח בין יונתן, בן שאול המלך, לבין דוד על הסכם סודי ביניהם.

תלמוד - בבלי וירושלמי

א. ברכות ירושלמי ד.א. שבת כד.א. רש"י בקטע "המפטיר בנביא במנחה בשבת" עירובין מ.ב. רש"י בקטע "מתפלל שמונה" יומא ע.א. ביצה יז.א. תענית ירושלמי ד.א. מגילה: בבלי כט.ב. לא.א. לא.ב. ירושלמי ג.ה. סוטה מא.א. סופרים כ.יב.

ב. יומא סט ב. מגילה כד.א. רש"י בקטע "אין מדלגין מנביא לנביא" לא.א.

ג. ברכות מט.א. עירובין מ.ב. ביצה יז.א.

רמב"ם - הלכות תפילה

א.ב.יא.

ב. יב.ג.

הלכות ראש חודש

תנו. ברכת הלבנה וזמנה

(ובו ד' סעיפים)

א. הרואה לבנה בחידושה מברך: " אשר במאמרו ברא שחקים" כו'.

:dbd

.dxen oipdpe zgxef dpaldy zra dlila `l` ycegd ycwloie

ב. אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים.

:dbd

i`ven cr oipiznn f` - ycega ixiry mcew `ed zay i`ven lil m` `wewe
e` zelil ipy eidi `ny ,zay i`ven cr oipiznn oi` jk xg` `ed m` la`.zay
lega dze` oiywnyke .onfd xearie dpald e`xi `le mippr - drax` e` dyely
mei mcew `le a`a dryz mcew dpald oiywn oi`.mi`p micba yeall yi
i`vena `l la`.dgnya oixey f`c dze` oiywn mixetikd mei i`venae .mixetikd
.aeh mei ea lgy zay i`vena dze` oiywn oi`e .ziprz x`y e` a`a dryz

ותולה עיניו ומישר רגליו ומברך מעומד. ואומר שלוש פעמים: "סימן טוב תהיה לכל ישראל". "ברוך יוצרך" כו'.

:dbd

.`ebe "mdilr letiz" :xne`e.`ek "cwex ip`y myk":xne`e dcbpk minrt yely cwewe
."jilr mely" :minrt yely exagl xne`e .minrt yely `ek "enci oa`k" - rxtnl e
dpall l ynp ezekl ny , "miuwe ig l`xyi jln cec" :xnel oibdepe .l`eyk ied aiyne
yecwd `edy- dlraa waczdl xefgz l`xyi zqpk .dzenk ycgzdl cizre
milidz) " 'd obne yny":xn`py ,dngd mr zycgznd dpald znbec- `ed j exa
.oi`eyp zgny znbec ycegd yeciwa oicewixe zegny oiyer okle .(ai .ct

ג. עד אימתי מברכין עליה? עד שש עשרה מיום המולד. ולא שש עשרה בכלל.

.clend on b"vyz ,a`i ,h`k ivg cr `l` ycwloie

ד. אין מברכין עליה עד שיעברו שבעה ימים עליה.

:dbd

.bbd zgz dpald oiywn oi`e

תכו. הלכות ראש חודש

הרחבה והעמקה

ברכת הלבנה

"ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם. חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם. ששים ושמים לעשות רצון קונם. פועלי אמת שפעולתן אמת. וללבנה אמר שתתחדש עמרת תפארת לעמוסי בטן. שהן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו. ברוך אתה ה' מחדש חדשים".
(מסכת סנהדרין מב.א.)

באורים

במאמרו ... וברוח פיו-אמירת ה' היא שגרמה לבריאת כל, ככתוב:
ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים.
ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים. (בראשית א. ו. יד.)
צבאם- גרמי השמים, שמש ירח וכוכבים.
לעמוסי בטן- כינוי לעם ישראל, המוחזקים כביכול בחיק ה'.

תכו. הלכות ראש חודש

מקורות

תנ"ך

ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאת ולמועדים ולימים ושנים. ⁽¹⁾ (בראשית א.יד.)
כה אמר ה' נתן שמש לאור יומם חקת ירח וכוכבים לאור לילה רגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו. ⁽²⁾ (ירמיה לא. לד.)
כי אראה שמך מעשי אצבעתיך ירח וכוכבים אשר כוננתה. ⁽²⁾ (תהילים ח.ד.)

פרשנות על התנ"ך

1. "על שם העתיד. (הפסוק מדבר בזמן בריאת העולם) שעתידים ישראל להצטוות על המועדים והם נמנים למולד הלבנה". (רש"י על הפסוק)
"ולמנות בהם חשבון הימים. ולקדש ראשי חדשים וראשי שנים. עבורי חדשים ועבורי שנים. (יונתן בן עוזיאל על הפסוק)
2. הנביא ומשורר התהילים רואים בגרמי השמים כמו בתופעות הטבע האחרות את יד ה' ואת פלאי הנהגתו. כך תיאר זאת גדול הפוסקים וההוגים- הרמב"ם:
"והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? (את ה') בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: "צמאה נפשי לאלהים לאל חי". (תהילים מב. ג.) (רמב"ם, יד החזקה הלכות יסודי התורה ב. ב.)

תלמוד - בבלי וירושלמי

א.ב. ברכות ירושלמי ט.ב. סנהדרין מב.א. רש"י בקטעים: "דיין" "אמר אביי" "תפקידם" "פועלי אמת" "וללבנה אמר" תוספות בקטע "פועלי אמת" סופרים כ. א. ב.
ג.ד. ברכות ירושלמי ט.ב. סנהדרין מא. ב. רש"י בקטע "עד שתתמלא פגימתה"

רמב"ם- הלכות ברכות

א.ג. י.טז. - יז.

הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה

תנח. סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות

(ובו ח' סעיפים)

א. אלו הימים שאין קובעים בהם המועדים: לא א.ד.ו. ראש השנה. ולא ג.א.ו. יום הכיפורים. ולא ז.ב.ד. פורים. ולא ב.ד.ו. פסח. ולא ג.ה.ז. עצרת והושענא רבה. לא ג. חנוכה. ולא א.ג.ו. צום אסתר. ולא ב.ד.ו. צום תמוז ואב. לעולם: ביום שיהיה פורים - יהיה ל"ג בעומר, וסימן - פל"ג. וביום שיהיה חנוכה - יהיה עצרת, כשהיו כסדרן או חסרים.

ב. אלו הימים שהוקבעו בהם ראשי חדשים ולא בזולתם: ניסן-א.ג.ה.ז. איר-ב.ג.ה.ז. סיון - א.ג.ד.ו., תמוז - א.ג.ה.ו., אב - ב.ד.ו.ז., אלול - א.ב.ד.ו., תשרי - ב. ג. ה.ז., מרחשון - ג.ד.ו.א., כסלו - א.ב.ג.ד.ה.ו., טבת - א.ב.ג.ד.ו., שבט - ב.ג.ד.ה.ז., אדר - ז.ב.ד.ו. .f.e.c.a

ג. סימן לקביעת המועדים: א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף. פרוש: ביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן - "על מצות ומררים יאכלהו" (במדבר ט. יא). ביום שני בו - שבועות. וביום שלישי בו - ראש השנה. ביום רביעי בו - קריאת התורה, שהוא שמחת תורה. ביום חמישי בו - צום כיפור. ביום ששי בו - פורים שעבר.

באורים

א. הימים שאין קובעים בהם המועדים - ימות השבוע בהם לא יחול החג.

לא אד"ו ראש- היום הראשון של ראש השנה לא יחול בימים: א.ד.ו.

לא גא"ז יום הכיפורים - יום כיפור לא יחול בימים ג.א.ו.

לא זב"ד פורים - פורים לא יחול בימים שבת.ב.ד.

לא בד"ו פסח - היום הראשון של פסח לא יחול בימים: ב.ד.ו.

לא גה"ז עצרת והושענא רבה - שבועות והושענא רבא לא יחולו בימים: ג.ה. שבת

לא ג' חנוכה- היום הראשון של חנוכה יחול ביום ג.

לא אג"ו צום אסתר - תענית אסתר לא יחול בימים: א.ג.ו.

לא בד"ו צום תמוז ואב - צומות שבנה עשר בתמוז ותשעה באב לא יחול בימים: ב.ד.ו.

ב. הימים שרק בהם יחולו ראשי חודשי השנה

ניסן - בימים: א.ג.ה. שבת.

אייר - בימים: ב.ג.ה. שבת.

סיון - בימים: א.ג.ד.ו.

תמוז - בימים: א.ג.ה.ו.

אב - בימים: ב.ד.ו. שבת.

אלול - בימים: א.ב.ד.ו.

תשרי - בימים: ב.ג.ה.שבת.

חשון - בימים: ג.ד.ו.א.

כסליו - בימים: א.ב.ג.ד.ה.ו.

טבת - בימים: א.ב.ג.ד.ו.

שבט - בימים: ב.ג.ד.ה.שבת.

אדר, בשנה רגילה - בימים: שבת.ב.ד.ו.

אדר, בשנה מעוברת: אדר ראשון - בימים: ב.ד.ה.שבת. אדר שני - בימים: ב.ד.ו.שבת.

ג. א"ת ב"ש - סדר האותיות בהיפוך. צופן לקביעת המועדים בזיקה לחג הפסח:

א"ת - ביום הראשון של פסח יחול תשעה באב. ב"ש ביום השני של פסח יחול שבועות.

ג"ר ביום השלישי של פסח יחול (היום הראשון של) ראש השנה.

ד"ק ביום הרביעי של פסח יחול קריאת התורה (שמחת תורה)

ה"ץ ביום החמישי של פסח יחול צום יום כיפור. ו"ף ביום השישי של פסח יחול פורים שעבר.

תכת. הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה

7. לעולם קורין "צו את אהרן" קודם פסח - בפשוטה ו-"מצורע" - במעוברת, חוץ מב- ה"ח מעוברת zxaern (y"d-e) שקורין "אחרי מות" קודם הפסח. ולעולם קורין פרשת "במדבר סיני" קודם עצרת, תשעה באב קודם "ואתחנן", "אתם נצבים" קודם ראש השנה. ולכן כשראש השנה ביום ב. ג. - שיש שתי שבתות בין ראש השנה לסוכות- צריכים לחלק "נצבים - וילך" כדי שיקראו "וילך" בין ראש השנה לצום כיפור, ו-"האזינו" בין צום כיפור לסוכות, וסימן: 'ב"ג - המלך, פת - וילך'. אבל כשראש השנה ביום ה.ו. אז אין בין ראש השנה לסוכות אלא שבת אחת שקורין בה "האזינו". אז "וילך" עם "נצבים" קודם ראש השנה. וסימן לפשוטה - 'פקדו ופסחו'. ולמעוברת - 'סגרו ופסחו'. 'מנו ועצרו'. 'צומו וצלו'. 'קומו ותקעו'.

ה. פרשת האזינו מחלקין פרשיותיה כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש, שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע. וסימן - 'הז"ו לך': "האזינו", "זכור", "ירכביהו", "וירא", "לו חכמה", "כי אשא אל שמים", עד סוף השירה, עד סוף הפרשה.

:dbd

.yegl oi` iyinge ipya,zaya dgpna la`,zeiyxtd oiwlgn zaya `wece

ו. קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא אחד קורא כולם. ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם. אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם. ואף על פי כן נהגו לא להפסיק בהם.

.dvxiy in oixew `l`,zelrl enya cg` zexwl `ly oibdep oke

ז. שמונה פסוקים אחרונים שבתורה - אין מפסיקין בהם, אלא יחיד קורא את כולם.

באורים

7. בפשוטה- בשנה בלתי מעוברת, יש רק אדר אחד. במעוברת- בשנה בה יש פעמיים אדר. ה"ח מעוברת- ה- ראש השנה חל ביום ה (חמישי), ח- השנה 'חסרה', היינו החדשים חשון וכסליו הינם בני 29 יום.

ה"ש מעוברת- ה- ראש השנה חל ביום ה (חמישי), ש- השנה שלמה, היינו החדשים חשון וכסליו הינם בני 30 יום.

מסקנה: "כשחל ראש השנה ביום ה והשנה מעוברת- בין שאלו החדשים שלמים או חסרים, קורין פרשת נח בראש חודש חשון. וממילא נתוסף שבת אחת לקריאה, ועל כן קורין פרשת 'אחרי' קודם הפסח." ('משנה ברורה').

פקדו ופסחו: פקדו - צו. קראו פרשת צו סמוך לפסח.

סגרו ופסחו: סגרו - המצורע מסוגר. קראו פרשת מצורע סמוך לפסח.

מנו ועצרו:מנו- בפרשת במדבר מונים את בני ישראל. עצרו- קראו פרשת במדבר לפני שבועות, עצרת.

צומו וצלו: צומו בתשעה באב והתפללו - 'ואתחנן'. צלו-בארמית פרושה התפללו.

קומו ותקעו: פרשת 'נצבים' קודם תקיעת שופר של ראש השנה.

קללות שבתורת כהנים שבתורת כהנים - ויקרא, פרשת בחוקותי (כו. יד. - מו.).

קללות שבמשנה תורה - דברים, פרשת כי תבוא (כה. מו. - סח.).

תכח. הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה

ח.משבעה עשר בתמוז ואילך מפטירין: 'תלת דפורענתא', 'שבע דנחמתא', 'תרת' דתיובתא'. תלת דפורענותא: "דברי ירמיהו", "שמעו דבר ה'", "חזון ישעיהו". שבע דנחמתא: "נחמו", "ותאמר ציון", "עניה סערה", "אנכי", "רני עקרה", "קומי אורי", "שוש אשיש". וביום צום גדליה במנחה מפטירין "דרשו". ובשבת שבין ראש השנה ליום הכיפורים מפטירין לעולם "שובה". וכשראש השנה ב-ב"ג - שיש שבת בין יום הכיפורים לסוכות וקורין בו "האזינו" מפטירין בו "וידבר דוד". ויש אומרים: שכשראש השנה ב-ב"ג - ש"וילך" בין ראש השנה ליום הכיפורים - מפטירין בו "דרשו". ובשבת שבין יום הכיפורים לסוכות- שקורין "האזינו" מפטירין "שובה".

:dbd

izy oixewyke .dyxtd oirn oixihtn dpyd zezay x`yae .dpey`xd `xaqk bdpnde ipak `el d" oixihtnc "miyecw"e "zen ixg`a caln,dpexg`a oixihtn-zeiyxt oigec oi`e ."yiy`yey" dpezga xihtdl oibdepe ."zen ixg`" zxhtd `idy,"miiyek xgn" e`, yceg y`x ly `le zieyxt 'c ly `le .o`k zxkfpd dxhtd mey diptn oniq lirl x`azp xake .diptn oigec zexhtd x`y la`.dxiy e` dkepg e` ,"yceg y`x ly iptn migec m` 'a sirq my x`azp mbe). `iapl `iapn oiblcn oi`c d"kz .(o`k zexkfpd zexhtd el`n zg` yceg

באורים

- ל.תלת דפורענתא - שלוש הפטרות שענינם פורענות.
 - שבע דנחמתא - שלוש הפטרות שענינם נחמה.
 - תרת דתיובתא - שתי הפטרות שענינם תשובה.
- פרוט והרחבה להלן.

תכח.הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה

הרחבה והעמקה

לוח השנה

הצופנים בזיקה לעריכת לוח השנה היהודי- ההלכתי אינם משחק מלים, חידון או תשבץ, אלא מבוסס על הסמכות שניתנה מפי הגבורה לחכמי הלכה לקבוע את הלוח. לוח השנה היהודי מבוסס על התאמה בין שני גורמים עיקריים: טבעי- גרמי השמים,ירח ושמש ועונות השנה - והיסטורי לאומי- יציאת מצרים. ההתאמה הינה חדשית- קידוש החודש - חודש 'מלא' או 'חסר', ושנתית - שנה 'פשוטה' או 'מעוברת'. האמור בסימן זה על:ימים בהם לא יחולו מועדים, הימים בהם יחולו ראשי חודש וקביעת המועדים בזיקה לימי חג הפסח מבוסס על הנדון והנפסק בסוגיות קידוש החודש ועיבור השנה.

(פרוט והרחבה במקורות ובנספח ה' על לוח השנה היהודי)

תכח.הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה מקורות

תנ"ך

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.⁽¹⁾ (שמות יב. ב.)
וקדשתם את שנת החמשים שנה.⁽²⁾ (ויקרא כה. י.)
שמור את חדש האביב.⁽³⁾ (דברים טז. א.)
כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב.⁽⁴⁾ (תהילים פא. ה.)

פרשנות על התנ"ך

- "החודש הזה לכם לקבעו ראש חדשים. וממנו תתחילו למנות חגים וזמנים ותקופות. ראשון הוא לכם למספר חדשי השנה."** (יונתן בן עוזיאל על הפסוק)
"קביעות החדשים אינה אלא על פי החשבון, לא על פי ראיית הלבנה. והראיה - שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם יומם ועמוד האש בלילה, ולא ראו בכולם שמש ביום ולא ירח בלילה" (ר"ח - רבנו חננאל - על הפסוק)
"אף על פי שאינו ראש חדשים לשאר אומות, לכם יהיה ראש חדשים... להיות לכם לזכרון כי בו יצאתם ממצרים". (רשב"ם על הפסוק)
"לכם הוא ראש". (מסכת ראש ירושלמי א. א.)
- "מקדשין אותה בבית דין ואומרים: 'מקודשת השנה'."** (רש"י על הפסוק)
"שנים אתה מקדש". (מסכתות: ראש השנה ח.ב. כד.א. סנהדרין יב.)
"שנה של כל יובל ויובל מקדשין בית דין לשם יובל". (רש"י על הסוגיה בסנהדרין יב.)
"ראש בית דין אומר: 'מקודש' מהו מקודש? מקויים". (מסכתות: ראש השנה ירושלמי ב.ה. סנהדרין ירושלמי א.ב.)
- מסקנה: לוח השנה נקבע ע"י דיינים מומחים.** (ראה נספח ה' על לוח השנה)
"היו זהירים לשמור זמני המועדים לעבר השנה ולשמור התקופה בחודש האביב לעשות בו פסח לפני ה' אלהיכם". (יונתן בן עוזיאל על הפסוק)
"שמור בהתמדת השגחה שיהיה ניסן חודש האביב, ע"י עיבורי החדשים והשנים, שיכוונו בהם שני הלבנה עם שני החמה". (ספורנו על הפסוק)
"שומריהו שיבוא בחידושו". (מסכת שקלים ירושלמי א. ב.)
"שמור אביב של תקופה שיהא בחודש ניסן". (מסכת סנהדרין יג.ב.)
- "שאיין בית דין של מעלה נכנסין לדין אלא אם כן קידשו בית דין של מטה את החדש"**. (מסכת ראש השנה ה.ב.)
"אם קבעו ישראל את חוק החודש - יהא משפט להקדוש ברוך הוא". (רש"י על הסוגיה)

תכח.הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה מקורות

תלמוד - בבלי וירושלמי

- א.ב.ג.** פאה ירושלמי ה.א. שביעית ירושלמי י.א. ראש השנה:בבלי ז.א. רש"י בקטע "הפסקת עיבורין" ח.ב. יט.ב. רש"י בקטע "שמקדשין אותן" כ.א. רש"י בקטע "ארבעה ימים" כ.א.א. רש"י בקטע "ולא תחוש לה" תוספות בקטע "כי חזית" כ.ד.א. ראש השנה ירושלמי א.א. ג.א. פסחים ירושלמי ט.א. שקלים ירושלמי א.ב. נדרים ירושלמי ו.ח. סנהדרין בבלי: י.ב. רש"י - כל הקטעים תוספות - בקטעים "שכבר קידשוהו" ואידי דתנא "חישוב חודש" י.א.א. רש"י - כל הקטעים החל מ - "מפני הדרכים" תוספות בקטעים "מפני הדרכים" ומפני גלויות" רבן שמעון". י.א.ב. רש"י - כל הקטעים החל מ - "ממטעני זיתים" תוספות - כל הקטעים. י.ב.א. רש"י ותוספות - כל הקטעים י.ב. ב. רש"י - כל הקטעים י.ג.א. רש"י - כל הקטעים. **בקטע "חג האסיף" יש הסבר מפורט על המושג 'אד"ו'** תוספות - כל הקטעים י.ג.ב. רש"י - כל הקטעים עד "חג האסיף" תוספות - כל הקטעים סנהדרין ירושלמי א.ב. ערכין ח.ב. (משנה) רש"י בקטעים "לא נראה לחכמים" "דאם כן" ט.א. ט.ב. רש"י ותוספות - כל הקטעים בשני העמודים.
- ה.** ראש השנה לא. א. מגילה ירושלמי ג.ז. סופרים י.ב.ח.
- ו.** מגילה לא. א. (משנה) רש"י בקטעים "ברכות וקללות" אין מפסיקין בקללות" לא.ב. רש"י בקטע "אל תמאס" תוספות בקטע "אין מפסיקין בקללות"
- ז.** בבא בתרא טו.א. תוספות בקטע "שמונה" מנחות ל.א. תוספות בקטע "שמונה"
- ח.** ראש השנה טז.א. מגילה לא.ב. תוספות בקטע "ראש חודש"

רמב"ם

- א.ב.ג.** הלכות קדוש החודש ז.א. - ג.ח.ה.
- ה.** הלכות תפילה י.ג.ה. הלכות תמידין ומוספין ו.ט.
- ו.** הלכות תפילה י.ג. ז.
- ז.** הלכות תפילה י.ג.ו.
- ח.** הלכות תפילה י.ג. יט. - כ.

תכח.הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה 'הזי"ו לך' - שירת האזינו

כללי

הסימן 'הזי"ו לך' הינו צופן לחלוקת שירת 'האזינו' (דברים לב. א. - מג.) לקטעים בשבת: בבית המקדש-בצרוף לשירת הלויים ובבית הכנסת-לעולים לתורה בקריאת פרשת השבוע.

שירת הלויים

בכל יום משבעת ימי השבוע היו הלויים אומרים בבית המקדש פרק קבוע מספר התהילים. וקראו לכך 'שיר של יום'. ועד היום נוהג כל בית ישראל לומר כל יום אותם פרקי תהילים, כמודפס בסידורים לפי מנהגי כל העדות הקדושות. לפרק התהילים הוסיפו הלויים קטע משירת האזינו. השירה חולקה לששה קטעים, ובכל שבת היו מוסיפים קטע בשיעור ששית משירת האזינו. השירה חולקה למחזורים של ששה שבועות.

לעולים לתורה- פרשת השבוע

מס' העולה	תחילת הקריאה
ראשון	הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְרָה
שני	זְכוּר יְמוֹת עוֹלָם
שלישי	יִרְכְּבֵהוּ (על במתי ארץ
רביעי	וְתִשְׁכַּח אֶל מַחֲלָלְךָ
חמישי	לֹא חֲכַמוּ יִשְׁכִּילוּ זֹאת
ששי	כִּי אֲשֵׁא אֶל שָׁמַיִם יָדֵי

קשר בין המנהגים

"במוספי שבת אומרים (הלויים) שירת 'האזינו'. וחולקין אותה לששה פרקים - 'הזי"ו לך' - כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת. ואומרין פרק בכל שבת. גמרו השירה בששה שבתות חוזרין לראש." (רמב"ם, יד החזקה, ספר עבודה, ו.ט.)

קיימות מספר שיטות בפרוש צופן זה, להלן חלקן:
רמב"ם: האזינו, זכור ימות עולם, ירכבהו על במתי ארץ, וירא ה' וינאץ לו חכמו ישכילו, כי אשא אל שמים ידי.

רש"י ותוספות: האזינו, זכור ימות עולם, ירכבהו על במתי ארץ וירא ה' וינאץ, לולי כעס אויב אגור, כי ידין ה' עמו.

מסכת סופרים: האזינו, זכור ימות עולם, ירכבהו על במתי ארץ וישמן ישרון ויבעט, לו חכמו ישכילו, כי ידין ה' עמו.

פשיט המנהג כפי שיטת הרמב"ם. (טור' על הסימן)

תכח.הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה

'הזי"ו לך' - שירת האזינו

הפסוקים בתנ"ך ופרשנות עליהם אשר מהתחיליות שלהן הורכב הצופן 'הזי"ו לך':
(דברים פרק לב.) (לפי שיטת הרמב"ם ומרן השלחן ערוך)

הָאֲזִינוּ השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. (פסוק א.)

"העיד בהם שמים וארץ, עדים שהן קיימים לעולם". (רש"י על הפסוק בעקבות יונתן בן עוזיאל)
"שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם. הגפן תתן פריה, והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם. ואם יתחייבו תהיה בהם יד העדים תחילה-ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה". (רש"י על הפסוק בעקבות מדרש תנחומא)

זָכַר ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (פסוק ז.)
"שיתנו לב לזכור ששת ימי בראשית, הטובה שעשה להם בעת היצירה... שיבינו לדעת מה שנעשה להם בדורות מעת ששרתה שכינה ביניהם". (רמב"ן על הפסוק)
את מה שקרה בכל דור ודור תלמדו מהתורה ומספרי הנביאים. (לפי יונתן בן עוזיאל על הפסוק)
יִרְכְּבוּ על במתי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור.

(פסוק יג.) "כל המקרא כתרגומו". (רש"י על הפסוק)

ולפי התרגומים הכתוב מדבר בכיבוש הארץ ובשבחיה.

"יחנה אותם על חוזק הארץ ויאכילם ביזת שונאיהם ויתן להם ביזת מושלי ערים ונכסי יושבי ערים חזקים" (תרגום אוקלוס על הפסוק)

"יחנה אותם על כרכי ארץ ישראל ויאכיל אותם תענוגי תבואת שדה וייניק אותם דבש מפירותיה הגדלים על סלעים ושמן מזיתיה ופרחים מסלעים חזקים".
(תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק)

יִשְׁמַן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו. (פסוק טו.)

יִשְׁרוּן-יִשְׂרָאֵל. (לפי אונקלוס, יונתן בן עוזיאל ואבן עזרא) כשית-כסית. (רש"י על הפסוק)

"והעשירו בית ישראל ופחזו.הצליחו חזק. קנו נכסים ויטשו עבודת אלהים שברא אותם". (תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק)

"ויאכלו בית ישרון ויבעטו.ויעשירו וימרדו.והצליחו וקנו נכסים ויטשו מאמר אלהים שברא אותם. וכפרו ביראת החזק שפדה אותם". (תרגום ירושלמי על הפסוק)

לֹא חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריתם. (פסוק כט.)

"שאילו היו חכמים ... יתנו לב להתבונן לסוף פורענותם של ישראל" (רש"י על הפסוק)
"שהיה להם (לאויב) לחשוב ולהשכיל זאת הנעשה בישראל, כי הוא פועל ה' על עונם.ויבינו ממנה לאחרית נפשם כי כן יעשב בסוף לכל הגויים" (רמב"ן על הפסוק)

אילו חכמו הביטו בזה - הבינו מה יהיה באחריתם. (תרגום אונקלוס על הפסוק)

אילו חכמו ישראל ולמדו התורה- התבוננו מה יהיה באחריתם. (תרגום ירושלמי על הפסוק)

כִּי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב. (פסוק לו.)

ה' ישפוט את עמו ביסורים, וכשהם יבואו הוא יתנחם וישוב וירחם עליהם, וזאת משום שיראה שיד האויב הולכת ומתחזקת ולעם ישראל אין מנהיג מושל שיחזקם. **עוצר** - "הוא המושל העוצר בעם שלא ילכו מפוזרים בצאתם לצבא על האויב"

עֲזֹב - מחוזק. (לפי רש"י על הפסוק)

כי ידין ה' דין עמו ועונש עבדיו הצדיקים יעניש. כי גוי לפניו שבעת שתתחזק עליהם מכת השונא יהיו מטולטלים ועזובים. (תרגום אונקלוס על הפסוק)

כי ידין מאמר ה' ברחמים דין עמו ישראל. ועל הרעה שגזר על עבדיו יהיה נוחם לפניו. כי גלוי לפניו שבעת שיחטאו ותתחזק עליהם מכת השונא ותלקח עזר מידיהם, ויהיו פוסקים המאמינים מידי מעשים טובים ויהיו מטולטלים ועזובים.

(תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק)

כי ידין הוא ה' דיניהם של עם בני ישראל ועל עבדיו הצדיקים הוא מתנחם. כי גלוי לפניו כי מטה ידיהם של הצדיקים והם עזובים ונטושים, ואין להם עוזר ומשען.

(תרגום ירושלמי על הפסוק)

תכת. הלכות ראש חודש וקריאת ספר תורה שירת האזינו

על מהות השירה

בשירת פרידתו של משה רבנו מעמו הוא חוזה ומסכם את כל מהלך תולדות עם ישראל ואת הגאולה השלמה בעתיד בהבטיחו בשם ה': "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא". (לב. לט.)

כיון שהגיע קיצו של משה להסתלק מתוך העולם אמר: הנה אני מעיד בעולם אלה הדברים שלא טעמו מיתה. מעיד אני בהם שמים וארץ שלא טעמו מיתה בעולם הזה, אך סופם כלים לעולם הבא, כי כן הוא מפורש ואמר: "שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת. כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה". (ישעיה נא.ו.)
אך אני עתיד לברוא שמים חדשים וארץ חדשה. (ראה ישעיה סו. כב.) (תרגום ירושלמי על לב. לט.)

חכם ההלכה והקבלה (רבי משה בן נחמן יליד ספרד 1194 - 1270) מסכם את שירת האזינו: "והנה השירה הזאת אשר היא בנו לעד אמת ונאמן, תגיד כל המוצאות אותנו בביאור. הזכירה תחילה החסד שעשה עמנו הקב"ה מאז שלקחנו לחלקו. והזכירה הטובות שעשה לנו במדבר, ואשר הנחילנו ארצות הגויים הגדולים והעצומים, ורוב הטובה והעושר והכבוד אשר הנחילנו בה, וכי מרוב כל טובה מרדו בה' לעבוד עבודה זרה. והזכירה הכעס אשר היה מלפניו עליהם, עד ששלח בהם בארצם דבר ורעב וחיה רעה וחרב. ואחרי כן פזר אותם בכל רוח ופאה. וידוע כי כל זה נתקיים ויהי כן.

ואמרה השירה כי בסוף ישיב נקם לצריו ולמשנאיו ישלם. והטעם, כי הם עשו כל הרעות עמנו לשנאתו של הקב"ה (לשנאתם את הקב"ה) ...

וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח... והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, וכפר על חטאתינו למען שמו... וכך הזכירו בספרי (האזינו לב, מג. פיסקה שלג.), "גדולה שירה זו שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר וישבה לעתיד לבוא ויש בה בעולם הזה ויש בה לעולם הבא". ולזה רמז הכתוב שאמר: "ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם". (פסוק מד.) הזכיר "כל" להגיד שהיא כוללת כל העתידות למו". (רמב"ן על שירת האזינו דברים לב. מ. מג.)

(uiwd meiqā) zexhtdd xcq

הערות	פסוקים	פרק	ספר	שם ההפטרה	הפרשה/ העיתוי
				ל ש שלוש של	
1	כל הפרק א - ג	א ב	ירמיהו	1. דברי ירמיהו	פנחס או מטות שבת שאחר יז בתמוז
2	ד- כח ד א-ב א-כ	ב ג ד א	ירמיהו ישעיה	2. שמעו דבר ה'	מסעי
3	א- כז כח- לא	א	ישעיה	3. חזון ישעיה	דברים

שבע של נחמה					
4	א - כו, כז יז	מ מא	ישעיה	1. נחמו	ואתחנן
1	יד- עד סוף הפרק כל הפרק א- ג	מט נ נא	ישעיה	2. ותאמר ציון	עקב
1	יא-עד סוף הפרק א- ה	נד נה	ישעיה	3. עניה סערה	ראה
1	יב-עד סוף הפרק א- יב	נא נב	ישעיה	4. אנכי	שופטים
1	א - י	נד	ישעיה	5. רני עקרה	תצא
1	כל הפרק	ס	ישעיה	6. קומי אורי	תבוא
5	ט - יא כל הפרק א-ט	סא סב סג	ישעיה	7. שוש אשיש	נצבים
שתים של תשובה					
6	ב- עד סוף הפרק טו-עד סוף הפרק יח-עד סוף הפרק	יד ב ז	הושע יואל מיכה	1. תשובה	שבת בין ראש השנה ליום כיפורים פרשת וילך
7	כל הפרק כב - כד כל הפרק	כב יז יח	שמואל ב יחזקאל	2. וידבר דוד	שבת בין יום כיפורים לסוכות-פרשת האזינו

הערות

1. זהה לכל העדות.
 2. ספרדים- ירמיה פרקים: ב, ד. אשכנזים- פרקים ב, ג. תימנים- ישעיה.
 3. ספרדים ואשכנזים- ישעיה פרק א. א- כז. תימנים- מוסיפים פסוקים כח- לא.
 4. ספרדים ואשכנזים- ישעיה מ. א- כו. תימנים: מוסיפים מ. כז. מא. יז.
 5. ספרדים ואשכנזים- כמפורט לעיל. תימנים- מוסיפים ישעיה סא.ט.
 6. ספרדים- הושע, יואל מיכה. אשכנזים- הושע, יואל. תימנים- הושע.
 7. ספרדים ואשכנזים- שמואל ב. תימנים יחזקאל.
- בצום גדליה מפטירים, כמו בכל הצומות - "דרשו" ישעיה נה. ו. עד סוף הפרק נו. א- ח.